

Muhasebe Eğitiminde Bilgi Teknolojisi Kullanımının Sunum Kalitesine Olan Etkilerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma

Yrd. Doç. Dr. Zeynep HATUNOĞLU
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF

Özet

Globalleşme, bilgi teknolojisi ve ekonomik çevredeki gelişmeler, işletmelerin iş yapma şekillerinde hızlı değişime yol açmıştır. Bu değişiklikler yeni yetenek, beceri ve bilgiye sahip profesyonel muhasebecilerin yetiştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu değişikliklerin muhasebe eğitimine etkisi, öğretim tekniklerinde değişim ve bilgi teknolojisi kullanımı şeklinde olmuştur.

Çalışmamızda ülkemizde lisans seviyesinde muhasebe eğitiminde öğretim teknikleri ve bilgi teknolojisi kullanımı belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe eğitimi, ders anlatımı, bilgi teknolojisi, yeni iş çevresi.

Abstract (The Effects of Knowledge Technology Implications in Accounting Education on the Quality of Presentation)

Because of globalisation, development of information technologies and economic environment, rapid changes occur in the way businesses do work. These changes also make it necessary to graduate professional accountants who have new skills, abilities and knowledge. The implications of these changes to accounting education is to change teaching methods and to use information technologies. In our study, teaching methods and the rate of information technology application in accounting education at graduate level is identified.

Key Words: Accounting education, teaching method, information technology, new business environment.

1. Giriş

İşletmelerin içinde buldukları ekonomik çevre, küreselleşme hareketleri, bölgesel entegrasyonlar, bilgi teknolojisindeki gelişmeler gibi etkenler sonucunda sürekli değişim yaşamaktadır. Bu değişim, faaliyetlerini sürdürme durumunda olan işletmelerin iş yapma biçimlerinde ve temel işleme fonksiyonlarında da değişimi gerekli kılmıştır. Bu yeni iş ortamında çalışacak potansiyel muhasebe elemanlarının bu ortamın gerektirdiği niteliklerle donatılması gerekliliği, eğitim kurumlarının da gerek

ders içeriklerinde gerekse ders işleniş şekillerinde değişime gitmesini zorunlu hale getirmektedir.

Muhasebe, işletmelerin kuruluştan tasfiyeye kadar geçen yaşam süreçlerinde temel bilgi kaynağı konumundadır. Yeni iş çevresi muhasebe fonksiyonlarında da değişime neden olmuş ve klasik defter tutma ve raporlama fonksiyonları bilgisayar yardımıyla yapılmaya başlanmıştır.

Muhasebe eğitimi ile kişilere meslek bilgisi kazandırılmaktadır. Mesleki eğitim, bireye belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi,

beceri ve tutumları kazandırarak onu çeşitli yönleri ile geliştirmeye yönelik bir eğitim türüdür. Mesleki eğitimde bireyin yeteneklerini zihinsel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirme esas alınır (Karaağaçlı, 2002, s.113). Ancak günümüzde mesleki eğitimleri teknoloji eğitimiyle bütünleştirme gereği ortaya çıkmıştır. Çünkü teknoloji eğitimi genel eğitimin bir parçası ve tamamlayıcısı olarak, eğitim öğretimin etkili ve kalıcı olmasında çok önemli faydalar sağlamaktadır. Şimşek (1997), bu faydaları şu şekilde sıralamaktadır;

- Somut bir tabana dayanan kavramların meydana gelmesini sağladığından, bilgilerin zihinde soyut kelime dizileri olarak değil, anlamlı kavramlar düzeni olarak yerleşmesini sağlar,

- Öğretimin verimli olmasını sağlar,
- Konuları somutlaştırır, çeşitli yönlerde canlandırıp açıklanmasını sağlar,
- Eğitim ve öğretimin monotonluğunu giderir,
- Öğrencileri çalışmaya teşvik eder,
- Düşüncenin devamlılığını sağlar,
- Öğrenilenlerin uzun süre hatırlanmasını sağlar.

Sunum, etkin öğretimin beş özelliğinden biridir. Bilgi teknolojisi araçlarının mesleki eğitimde kullanımı sunumun etkinliğini artıracak ve öğrencilerin öğrenme becerisini geliştirecektir.

Günümüzde lisans düzeyinde muhasebe eğitiminin geleceğin işletmelerinin ihtiyacına cevap verebilmesi, çağdaş eğitim yöntemleri kullanılarak öğrencilere gerekli bilgi ve becerinin kazandırılması suretiyle gerçekleşecektir.

Bu çalışmada, genel olarak muhasebe eğitiminin özelliklerinden ve öneminden bahsedilerek, muhasebe eğitiminde sunum tekniğinin önemi ve muhasebe eğitiminde bilgi teknolojisi aracı kullanımına yer verilmiştir.

2. Muhasebe Eğitiminin Özellikleri ve Önemi

Ülkemizde muhasebe eğitimi bazı özel ve kamu kuruluşlarında, Ticaret Meslek

Liselerinde, Meslek Yüksekokullarında ve Fakültelerde verilmektedir. Ticaret Meslek Liselerinde öğrencilere başlangıç niteliğinde, muhasebenin temel niteliklerinin öğretilmesi amaçlanmakta ve öğrencilerin bir işletmede staj yapma zorunluluğu bulunmaktadır. Meslek Yüksekokulları, Ticaret Meslek Lisesinde okuyan öğrencilerden dileyenlerin sınavsız olarak geçiş yaptığı ve muhasebe derslerinin iki yıllık bir süreçte sıkıştırılmış olarak yoğun bir şekilde verildiği ve yine öğrencilerin staj zorunluluğunun bulunduğu eğitim kurumlarıdır. Her iki muhasebe eğitiminin görüldüğü eğitim kurumlarında muhasebe programlarında öğrencilere klasik muhasebe bilgileri verilerek, kayıtlama ve raporlama temel olarak öğretilmektedir.

Lisans eğitimi genel olarak 4 yıllık bir süreci kapsamakta, öğrencilere muhasebe bilgisinin yanı sıra bu bilgileri desteklemek ve faydasını artırmak amacıyla finansman, yönetim, bilgi sistemi, hukuk ve analitik düşünce yeteneğini geliştirmek amacıyla istatistik dersleri daha kapsamlı bir şekilde verilmektedir.

Meslek eğitiminin temel amacı, öğrencilere muhasebeci olmak için bilgili, hassas ve yetenekli olmak gerektiğini, ölçülü bir denetim altında bu kaliteyi uygulama kapasitesine sahip olmanın önemini öğretmektir. Geleneksel muhasebe eğitiminde öğrencilere gözlemlenmiş olaylar öğretilir. Bu olayların kayıt şekilleri, değerlemeleri, kaydedilen bilgilerin bilanço ve gelir tablosunda nasıl yer alacağı ile ilgili analiz, mali raporların üst yönetim tarafından bilgi ve kontrol amacıyla kullanılması muhasebe eğitiminin kapsamını oluşturmaktadır (Kızıl, 2003, s.9). Ancak değişen iş çevresinin ortaya çıkardığı ihtiyacı karşılamak amacıyla geleneksel muhasebe eğitiminde değişikliğe gidilerek, öğrenciye defter tutma ve bunu raporlama bilgisinin yanı sıra çok yönlü düşünebilme ve işletme yöneticisine mevcut durum ve gelecekte gerçekleşmesi muhtemel konularda tavsiyelerde bulunabilecek nitelikler kazandırılarak öğrencilerin çok yönlü (multi disciplinary) yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır. Bunun için de öğrencilere muhasebe bilgisinin yanı sıra finans, işletme yönetimi,

özellikle stratejik yönetim, hukuk, vergi, istatistik ve pazarlama konularında bilgi verilmesi ve bu bilgileri bütünleşik bir şekilde kullanabilme yeteneği kazandırılmalıdır.

Muhasebe eğitiminin en zor yönü muhasebe mantığının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebenin temel kavramlarına dayanmış ve uygulamalarının kanunlarla belirlenmiş olması ve sık sık değişikliğe uğramasıdır. Bu değişimlerin muhasebe uygulamalarına getirdiği yeniliklerin ve farklılıkların en kısa sürede öğrenciye etkin öğrenme yöntemleri kullanılarak ve bilişim teknolojilerinden de yararlanılarak aktarılması ve kavratılması zorunludur (Bilginer, 1999, s.115).

Muhasebe eğitiminde teori ve uygulama birbirinin ayrılmaz parçasıdır. Eğitimin her aşamasında önceden verilen temel bilgilerin yeni verilecek bilgiler ile birlikte kavranması, birbiri ile bütünleşmesinin sağlanması ve bu bilgilerin yeterli sayıda uygulama ile pekiştirilmesi gerekir (Demirkan, 2001,s.54). Ancak uygulamaların sadece tek yönlü bilgi aktarımı şeklinde değil de aktif bir şekilde öğrencilerin de katılımı sağlanarak gerçekleştirilmesi ezberci eğitimden öğrenme temelli eğitime geçişi sağlayacaktır.

Ülkemizde faaliyet gösteren ilk 500 şirketin yöneticileri tarafından, muhasebe elemanının fakültelerde alması gereken muhasebe dersleri ve düzeylerine ilişkin bir çalışmada, yoğun olarak alınması gereken muhasebe derslerinin, Genel Muhasebe, Envanter ve Bilanço, Finansal Tablolalar Analizi, Maliyet Muhasebesi, Şirketler Muhasebesi, Enflasyon Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Muhasebe Denetimi, Vergi Hukuku ve Muhasebesi, Bilgisayarlı Muhasebe olması gerektiği önerilmiştir (Çürük ve Doğan, 2002, s.115)

Son yıllarda küreselleşme hareketleri ülkeler arasındaki ticaret engellerini ortadan kaldırmış ve birden fazla ülkede faaliyette bulunan uluslararası işletmelerin de sayılarında artışa neden olmuştur. Bilgi teknolojilerindeki ilerleme bu süreci hızlandırmıştır. Bu süreç işletme faaliyetleri hakkında değişik çıkar gruplarına bilgi vermekle yükümlü olan muhasebe melse-

ğine de yeni yükümlülükler getirmiştir. Bu bağlamda uluslararası muhasebe standartları geliştirilerek ülkeler arasındaki muhasebe uygulamaları farklılıkları en aza indirilmeye çalışılmaktadır. Yeni iş çevresinde sürekli değişen koşullara göre yeni bilgiler öğrenmek ve bunları uygulamak durumunda olan potansiyel muhasebe meslek mensupları bu ihtiyaca cevap verecek şekilde yaratıcı ve analitik düşünme yeteneğine sahip, sosyal olaylara duyarlı ve yeniliklere açık birer birey olarak yetiştirilmelidirler.

3. Muhasebe Eğitiminde Sunum Tekniğinin Önemi ve Bilgi Teknolojisi Kullanımı

Bir konuda eğitim verilirken katılımcılara aktarılan bilgilerin bu kişiler tarafından tam olarak anlaşılması ve etkin bir şekilde kullanılabilmesi amaçlanmaktadır. Verilen bilgilerin tam olarak anlaşılması kullanılan sunum teknikleri ile etkin bir şekilde kullanılabilmesi ise kişinin amacına hizmet etmesi ile yakından ilgilidir.

3.1. Muhasebe Eğitiminde Bilgi Teknolojisi Kullanımı

Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler ve bunların mesleğe yansımaları sonucunda muhasebe meslek elemanlarının bilgisayarlı etkin ve verimli kullanabilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle verilecek muhasebe eğitiminde öğrencilere bilgisayar mantığı ve bilgisayar kullanımı, doğru öğretim yöntemleri seçilerek kazandırılmalıdır (Demirkan, 2001, s.62). İlk yıl temel bilgisayar bilgisi verilmeli ve bilgisayarın çalışma mantığı öğrencilere öğretilmelidir. Ancak bu şekilde öğrenci bilgisayarda muhasebe uygulamalarını daha rahat kavrayabilecek ve muhasebe verilerinin analiz ve yorumunu daha etkin bir şekilde yapabilecektir. Oysa yapılan bir çalışmada (Karakaya, 1993, s.378) Türkiye’de muhasebe eğitim kurumlarında verilen temel bilgi işlem dersleri, birkaç üniversite dışında, bir genel kültür dersi olmaktan ileri gidememektedir. Aynı şekilde yapılan bir diğer çalışmada¹ lisans seviyesinde bilgi teknolojileri

¹ <http://www.isletme.istanbul.edu.tr/tmes>

bilgisi ve bunlara ilişkin yeteneklerin kazandırılması konusundaki eğitimin, yeterli düzeyde verilmediği tespit edilmiştir.

Aynı çalışmada ders içeriklerinin, muhasebe ve finans konularında, tek düzen muhasebe sistemi hariç, büyük ölçüde teorik içerikli, geleneksel bir yaklaşımla oluşturulduğu belirtilmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesinde lisans öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmada muhasebe eğitiminin teorik çerçevede kaldığı ve sadece teorik çerçevede olmasının tek başına yeterli olmadığı, bu teorik çerçevenin bilgisayar ağırlıklı uygulamalarla desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır (Karacaer ve Taş, 2004, s.4).

Eğitimde kullanılan yöntemler üzerinde, teknolojik gelişmelerin ve özellikle bilgisayar teknolojisinin çok büyük etkisi bulunmaktadır. Derslerde görsel materyaller büyük önem kazanmaktadır. Yapılan araştırmalar, görsel materyallerle öğrenmenin eğitim amacına ulaşmada çok daha verimli olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Karapınar, 2001, s.216; Boyd ve Boyd, 2000, s.38). Öğrencilerin bu sürece dahil edilmeleri, verilen projelerle aynı ve/veya benzer çalışmalar yapmaları ve bunu derste sunmalarının sağlanması durumunda bilgisayarda muhasebe eğitiminden daha etkin bir şekilde yararlanılmış olacaktır. Nitekim zaman sabit tutulmak üzere insanlar, okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar (Şimşek, 1997, s.32).

Eğitimde bilgi teknolojileri²;

- Öğrenciyi pasif öğrenme ortamlarından kurtararak kendi kendine aktif bir şekilde öğrenme yeteneği kazanmasını sağlamak,

- Bilgi teknolojisi araçları ile bilgiye ulaşma, problem çözme, bilginin işlenmesi ve sunulması becerilerini bütün öğrencilere

kazandırmak ve onlara günlük hayatta bilgi teknolojisi araçlarını nasıl kullanabileceklerini öğretmek,

- Doğru zamanda ve doğru yerde, doğru bilgi teknolojisi aracı kullanım yeteneğini bütün öğrencilere kazandırmak,

- Dersin anlaşılmasını kolaylaştırmak (klasik anlatımda anlaşılması güç olan konuları bilgisayar desteği ile anlatmak),

- Analitik düşünme yeteneğini geliştirmek (Excel uygulamaları vs.), gibi amaçlar doğrultusunda kullanılmaktadır.

Muhasebe eğitiminde bilgisayar ve diğer bilgi teknolojisi araçlarının kullanımı dersin anlam ve kapsamını değiştirmekte sadece sunum tekniği değişmiş olmaktadır. Avustralya'da Central Queensland Üniversitesinde eğitimde bilgi teknolojisi kullanımı konusundaki değerlendirmede, muhasebe eğitiminde kullanılan bilgi teknolojisi araçlarının dersi tamamlayıcı bir unsur olabileceği, değer katan bir araç olduğu ve buradaki amacın öğrencilerin öğrenmelerini geliştirmek olduğu belirtilmektedir (Tennent, Windeknecht ve Kehoe, 2004, s.144-145).

3.2. Muhasebe Eğitiminde Sunum Tekniğinin Önemi

Muhasebe kendine has farklı bir tekniğe ve farklı bir mantığa sahip bir bilim dalı olması dolayısıyla öğrencilerin bireysel çalışmaları ile bu alanda bilgi sahibi olabilmeleri oldukça zordur. Bu yüzden muhasebe bilgisi bir uzman tarafından alınmalıdır.

Muhasebe eğitiminin en önemli amacı, öğrencilere kendi kendilerine öğrenmelerini öğretmektir. Bunun için öğrencilere, daha etkin bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacak yetenek kazandırılmalı ve bu etkin öğrenme stratejilerini yaşamları boyunca öğrenmeyi sürdürmelerinde nasıl kullanacakları öğretilmelidir. Öğrenme sürecinde öğrenciler pasif bilgi alıcılardan ziyade aktif katılımcı olmalıdırlar. Birçok bilgi kaynağının kullanımını gerektiren biçimlenmemiş problemleri belirleyebilmeli ve çözebilmelidirler. Yaparken öğrenme üzerinde durulmalı ve grup çalışması

2004/bildiriler.htm

² http://www.meb.gov.tr/belirliGunler/internet Haftasi 2005/bt/egitimde bilgi tekno arac_kullanimi .htm

teşvik edilmelidir. Teknolojinin yaratıcı kullanımını da gerek olmaktadır ³

Öğrencilerin ilk aldıkları muhasebe dersi “Genel Muhasebe”dir. Öğrencinin muhasebeye ilgi duyması, uzmanlık alanı olarak muhasebeyi seçme kararı vermesi ve muhasebeyi öğrenmesi bu dönemde gerçekleşir. Genel muhasebe dersinin, ilk verilen muhasebe dersi olması nedeniyle, bu dersi veren öğretim elemanı ve bu derste kullanılan öğretim yöntemleri önemli olmaktadır. Nitekim Muhasebe Eğitimi Değişim Komisyonu(AECC) bu derste kullanılacak öğretim yöntemlerini belirlemiştir. Buna göre, muhasebede ilk dersi verecek olan öğretim elemanı öğrencileriyle ve öğrenciler arasında etkileşime öncelik vermektedir. Öğrencilerin katılımı grup projeleri, simülasyonlar ve olay çalışmaları ile teşvik edilmelidir. ⁴

Grup çalışması öğrencilerin ilişkilerini ve aktivitelerini güçlendiren onları cesaretlendiren bir ders işleme formatıdır. Öğrenci ilişkileri ve aktivitesi anlamlı bir öğrenme için anahtar olarak gösterilmektedir. Grup çalışması sırasında karşılıklı iletişim en iyi öğrenme yollarından biri olarak eğitim literatüründe yer almaktadır (Karacaer ve Taş, 2004, s. 6).

Olay çalışmasında, işlenen konu ile ilgili olarak gerçek iş hayatında gerçekleşen veya hayali olayların incelenmesi ve burada ortaya çıkan sorunlara mevcut bilgiler kullanılarak cevap aranması esas olmaktadır. Bu da öğrencinin derinlemesine öğrenmesine ve teorik bilgileri gerçek hayat ile bütünleştirilmesi sayesinde muhakeme ve yorum gücünü artırmasına yardımcı olacaktır.

Muhasebe sınıfları yalnızca muhasebe bilgisi üzerinde odaklanmamalıdır. Temel iletişim, entelektüel (zihinsel) ve kişiler arası yetenekleri güçlendiren ve genişleten öğretim teknikleri kullanılmalıdır ⁵

Amerika’da yapılmış olan bir çalışmada muhasebe elemanlarının kariyerlerinde başarıya ulaşmalar için üniversitelerde okutulan muhasebe dersinin ders içeriklerinin

bilgi (knowledge), beceri (skills) ve yetenek (ability) geliştirecek şekilde oluşturulması gerektiği belirtilmiştir (Russell ve Smith, 2003, s.2). Ders içerikleri bu şekilde oluşturulan fakültelerde gerekli altyapı da oluşturulması halinde etkin öğretim teknikleri daha kolay uygulanabilecektir.

4. Araştırmanın Amacı, Materyal ve Metod

Araştırmanın amacı, öğrencilerin üniversitelerimizde verilen muhasebe eğitiminin mevcut durumu ve olması gereken düzeyini ders sunumu açısından değerlendirmelerini saptamaktır.

Araştırmanın ana kütesini Türkiye’de bulunan 53 devlet, 24 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 77 üniversitenin, İ.İ.B.F. ve İşletme Fakülteleri’nde işletme ve iktisat bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde ‘oranlı küme örnekleme yöntemi’ kullanılmıştır. Buna göre önce üniversitelerin bulunduğu bölge, üniversitelerin kuruluş tarihleri ve vakıf-devlet üniversitesi kriterleri esas alınarak geneli yansıtabilecek bir örnekleme ulaşılmaya çalışılmıştır. Örneklem 23 devlet ve 7 vakıf üniversitesi alınmıştır. Anket soruları üniversitelere 15 Nisan 2005 tarihinde ulaşacak şekilde gönderilmiştir. Her fakülteye 50 adet anket gönderilmiş ve bu şekilde toplam 951 kişi örnekleme girmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Üç bölümden oluşan anket, birinci bölümü demografik özellikler, ikinci bölümü muhasebe eğitiminin mevcut ve gelişimine ilişkin önermeler, üçüncü bölümü ise muhasebe derslerinde bilgi teknolojisi kullanımına ilişkin önermelerin yer aldığı sorulardan oluşmaktadır. Çalışma için 1500 adet anket gönderilmiş, bunlardan 1047’si geri dönmüş ve 951’i değerlendirme kapsamına alınmıştır.

5. Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin demografik özelliklerine bakıldığında, %61,1’lik büyük çoğunluğunun (580 kişi) işletme bölümü öğrencilerinden, kalan %38,9’unun ise (371) iktisat bölümü öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin %92,9’u

³ <http://aaahq.org/AECC/PositionsandIssues/pos1.htm>

⁴ <http://aaahq.org/AECC/PositionsandIssues/pos2.htm>

⁵ <http://aaahq.org/AECC/PositionsandIssues/pos1.htm>

gibi büyük çoğunluğu (876 kişi) son sınıf öğrencisi, %5,5'i 3. sınıf öğrencisi (52 kişi) ve %1,6'sı ise 2. sınıf (15 kişi) öğrencisidir. Öğrencilerin %45,6'sı bayan, %54,4'ü ise baydır. Ankete katılan öğrencilerin %65,7

sinin evinde kendilerine ait bir bilgisayarları bulunmaktadır. Öğrencilerin %34,3'ü evde kendilerine ait bir bilgisayarları olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

Demografik Özellikler	Frekanslar	Oran	Demografik Özellikler	Frekanslar	Oran
Okuduğu Bölüm.			Cinsiyeti		
İşletme	580	61,0	Bayan	434	45,6
İktisat	371	39,0	Bay	517	54,4
Toplam	951	100,0	Toplam	951	100,0
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi Olduğu			Evinde Kendisine Ait Bilgisayarın Varlığı		
2. sınıf	15	1,6	Evet	614	65,7
3. sınıf	52	5,5	Hayır	321	34,3
4. sınıf	876	92,9	Toplam	935	100,0
Toplam	943	100,0	Toplam	935	100,0
Okuduğu Üniversite					
Koç üniversitesi	7	0,7	Çankaya Üniversitesi	25	2,6
Fatih Üniversitesi	24	2,5	Çağ Üniversitesi	25	2,6
Dumlupınar Üniversitesi	99	10,4	İnönü Üniversitesi	46	4,8
Marmara Üniversitesi	41	4,3	Çanakkale Üniversitesi	44	4,6
Karadeniz Teknik Üniversi.	50	5,3	Atatürk Üniversitesi	51	5,4
Balıkesir Üniversitesi	45	4,7	Mersin Üniversitesi	42	4,4
Gaziantep Üniversitesi	51	5,4	Çukurova Üniversitesi	45	4,7
Dokuz Eylül Üniversitesi	51	5,4	Kırıkkale Üniversitesi	49	5,2
Ankara Üniversitesi	13	1,4	Kahramanmaraş Sütçü	50	5,3
Hacettepe Üniversitesi	18	1,9	İmam Üniversitesi		
Zonguldak Karaelmas Üni.	38	4,0	Mustafa Kemal Üniver.	37	3,9
Niğde Üniversitesi	41	4,3	Gazi Üniversitesi	13	1,4
Selçuk Üniversitesi	21	2,2	İstanbul Üniversitesi	25	2,6
Toplam			Toplam	951	100,0

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**program yazmak amacıyla**' önermesini 779 kişi cevaplandırmış ve bunların %10,6'sı bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %22,7'si az kullandıklarını, %53,8'i ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**ofis programını kullanmak**' önermesini 876 kişi cevaplandırmış ve bunların %58,8'i bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %33,8'si az kullandıklarını, %7,4'ü ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**ders notlarını girmek**' önermesini 831 kişi cevaplandırmış ve bunların %32,3'ü bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %39,1'i az kullandıklarını, %28,6'sı ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**sunum yazılımlarını kullanmak**' önermesini 845 kişi cevaplandırmış ve bunların %34,2'si bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %44,3'ü az kullandıklarını, %21,5'i ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**veri analiz programlarını kullanmak**' önermesini 769 kişi cevaplandırmış ve bunların %12,6'sı bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %26,8'i az kullandıklarını, %60,6'sı ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusunun '**İnterneti kullanmak**' önermesini 902 kişi cevaplandırmış ve bunların %78,8'i bilgisayarı bu amaçla sık kullandıklarını, %14,3'ü az kullandıklarını, %7,0'i ise hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bilgisayarı hangi amaçla kullandıkları sorusuna 125 kişi yukarıda belirtilen önermeler dışında amaçlar belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin kullanım amaçları, sıra-

sıyla oyun oynamak, müzik dinlemek, film izlemek, web tasarımı ve photoshop programı şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Bilgisayarı Kullanma Amaçları

Bilgisayarı Kullanma Amaçları	Frekanslar					Toplam
	1	2	3	4	5	
Program Yazmak	47 (6,0)	36 (4,6)	65 (8,3)	112 (14,4)	519 (53,8)	779 (100,0)
Ofis Programlarını Kullanmak	235 (26,8)	280 (32,0)	199 (22,7)	97 (11,1)	65 (7,4)	876 (100,0)
Ders Notlarını Girmek	127 (15,3)	141 (17,0)	206 (24,8)	119 (14,3)	238 (28,6)	831 (100,0)
Sunum Yazılımlarını Kullanmak	124 (14,7)	165 (19,5)	222 (26,3)	152 (18,0)	182 (21,5)	845 (100,0)
Veri Analiz Programlarını Kullanmak	53 (6,9)	44 (5,7)	86 (11,2)	120 (15,6)	466 (60,6)	769 (100,0)
İnterneti Kullanmak	502 (55,7)	208 (23,1)	94 (10,4)	35 (3,9)	63 (7,0)	902 (100,0)
Diğer	79 (63,2)	24 (19,2)	15 (12,0)	6 (4,8)	1 (0,8)	125 (100,0)

1 Çok Sık Kullanıyorum

2 Sık Kullanıyorum

3 Bazen Kullanıyorum

4 Nadiren Kullanıyorum

5 Hiç Kullanmıyorum

Not: Parantez içerisindeki değerler oranı temsil etmektedir

Anketlerin gönderildiği 30 üniversitenin 25'inden anketler dönmüş olup, ankete katılım oranının en büyük olduğu üniversite % 10,4 ile Dumlupınar üniversitesi'dir.

5.1. Muhasebe Eğitiminin Sunum Açısından Değerlendirilmesi

Üniversitelerinde verilen muhasebe eğitimi hangi düzeyde buldukları sorusunu

öğrencilerin 947'si cevaplandırmış, bunların % 38'i muhasebe eğitimini 'olması gereken düzeyde' bulduklarını, %16,7'si 'olması gerekenden yüksek düzeyde' bulduklarını, %45,3 gibi bir çoğunluk ise 'olması gerekenden düşük düzeyde' bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3: Üniversitelerinde Verilen Muhasebe Eğitiminin Düzeyi Konusundaki Değerlendirmeleri

	Frekans	Oran	Kümülatif Oran
Olması gerekenden çok yüksek düzeyde	39	4,1	42,1
Olması gerekenden yüksek düzeyde	119	12,6	54,7
Olması gereken düzeyde	360	38,0	38,0
Olması gerekenden düşük düzeyde	348	36,7	91,4
Olması gerekenden çok düşük düzeyde	81	8,6	100,0
Toplam	947	100,0	

Muhasebe eğitiminde öğrencilerin eksik ve/veya yetersiz buldukları noktaları saptamak amacıyla bir dizi önermede bulunulmuştur. Anketi cevaplayanların %85,2'si **derslerin çoğunlukla teorik olarak işlendiği** görüşüne katıldıklarını, %14,8'i ise bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Anketi cevaplayan öğrencilerin % 80,7 i **derslerde uygulamanın (olay çalışması vs.) çok az yapıldığını** ifade ederlerken, %19,3'ü bu görüşe katılmadıklarını rapor etmişlerdir.

Muhasebe eğitimindeki eksikliklerden biri **"Bilgisayar sayısının eksikliğinden dolayı derslerin bilgisayar uygu-**

lamalı yapılmamasıdır” önermesine anketi yanıtlayanların % 81,5 ‘lik çoğunluğu bu görüşe katıldıklarını, %18,5’i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Muhasebe eğitimindeki eksikliklerden biri **“Yeterli sayıda bilgisayar olma-sına rağmen derslerin bilgisayar uygulamalı yapılmaması”** önermesine anketi yanıtlayanların % 59,8 ‘i katıldıklarını, %40,2’si bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Muhasebe eğitimindeki eksikliklerden biri olarak **bilgisayarda muhasebe uy-**

gulamalarının yapılabileceği bir laboratuvarın olmaması önermesine anketi yanıtlayanların % 65,9’u bu görüşe katıldıklarını, %34,1’i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerin %53,2’si derslerde öğretim elemanı ile iletişim kuramadıklarını belirtirken, %46,8’i bu görüşe katılmamaktadırlar. Buna göre üniversitemizde öğrencilerimiz öğretim elemanı ile iletişim kurmakta çok da zorlanmamaktadır denilebilir.

Tablo 4: Öğrencilerin Muhasebe Eğitiminde Eksik/Yetersiz Buldukları Noktalar Konusundaki Değerlendirmeleri

	Frekanslar					Toplam
	1	2	3	4	5	
Derslerin çoğunlukla teorik işlenmesi	397 (43,9)	238 (26,3)	136 (15,0)	86 (9,5)	47 (5,2)	904 (100,0)
Derslerde uygulamanın çok az yapılması	281 (31,3)	266 (29,7)	177 (19,7)	102 (11,4)	71 (7,9)	897 (100,0)
Bilgisayar sayısının eksikliğinden dolayı derslerin bilgisayar uygulamalı yapılmaması	465 (51,1)	175 (19,2)	102 (11,2)	80 (8,8)	88 (9,7)	910 (100,0)
Yeterli sayıda bilgisayar olmasına rağmen derslerin bilgisayar uygulamalı yapılmaması	212 (24,4)	135 (15,6)	172 (19,8)	199 (22,9)	150 (17,3)	868 (100,0)
Bilgisayarda muhasebe uygulamalarının yapılabileceği bir laboratuvarın olmaması	334 (37,9)	135 (15,3)	112 (12,7)	148 (16,8)	153 (17,3)	882 (100,0)
Derslerde öğretim elemanı ile iletişim kurulamaması	119 (13,5)	127 (14,4)	223 (25,3)	237 (26,8)	177 (20,0)	883 (100,0)
Derslerin uzman hocalar tarafından verilmemesi	92 (10,4)	81 (9,2)	145 (16,5)	293 (33,3)	270 (30,6)	881 (100,0)

1 Tamamen Katılıyorum 2 Katılıyorum 3 Biraz Katılıyorum 4 Katılmıyorum 5 Tamamen Katılmıyorum
Not: Parantez içerisindeki değerler oranı temsil etmektedir

Anketi cevaplayan öğrencilerin % 36.1’i derslerin uzman hocalar tarafından verilmediğine inandıklarını belirtirken, %63.9’u bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre muhasebe eğitiminin uzman hocalar tarafından verildiği öğrenciler tarafından belirtilmiş olmaktadır.

Tablo 5: Muhasebe Eğitiminin Gelişimine İlişkin Değerlendirmeleri

	Frekanslar					Toplam
	1	2	3	4	5	
Aktif eğitim ve öğretimin gerçekleşmesi	610 (66,1)	279 (30,2)	21 (2,3)	10 (1,1)	3 (0,3)	923 (100,0)
Uygulamalı eğitime geçilmesi	702 (74,5)	196 (20,8)	38 (4,0)	4 (0,4)	2 (0,2)	942 (100,0)
Derslerin çoğunlukla bilgisayar uygulamalı işlenmesi	513 (54,9)	316 (33,8)	91 (9,7)	11 (1,2)	3 (0,3)	934 (100,0)
Bilgisayarlı muhasebe laboratuvarının kurulması	537 (58,2)	291 (31,6)	74 (8,0)	16 (1,7)	4 (0,4)	922 (100,0)

1 Çok önemli 2 Önemli 3 Biraz Önemli 4 Önemsiz 5 Çok Önemsiz
Not: Parantez içerisindeki değerler oranı temsil etmektedir

Öğrencilerimizin muhasebe eğitiminin geliştirilmesi için alınabilecek önlemler konusundaki görüşleri sorulduğunda, %98,6'sı aktif eğitim öğretiminin gerçekleşmesini önemli bulmakta, %1.4'ü ise önemsiz kabul etmektedir.

Öğrencilerin %99,3'ü uygulamalı eğitime geçilmesinin gerekliliğine dikkati çekmektedirler.

Anketi cevaplayan öğrencilerin %98,4'ü derslerin çoğunlukla bilgisayar uygulamalı işlenmesinin önemine işaret etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin %97,8'i bilgisayarlı muhasebe laboratuvarının kurulmasının gerekliliğini belirtmişlerdir.

5.2. Muhasebe Derslerinde Bilgi Teknolojisi Kullanımı

Öğrencilerimizin kendileri ve öğretim elemanları tarafından bilgi teknolojisi araçları kullanım sıklığının tespitine yönelik olarak sunulan önermelerden birincisi, '**sınıfta multimedia kullanımı**'dır. Bu önermeyi 901 öğrenci cevaplandırmış ve bu öğrencilerin %28'i tepegöz ve projeksiyon aleti gibi multimedia araçlarının

derslerinde yoğun bir şekilde kullanıldığını, %44.8'i bazen kullanıldığını, %27.2'si ise hiç kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Bu verilere göre öğretim elemanlarımızın multimedia araçlarını derslerde arada bir de olsa kullandıkları söylenebilir.

Öğrencilerimize kendilerine derslerde multimedia araçlarını kullanma imkanı verilip verilmediği sorulduğunda, %9.7'i gibi bir azınlık sık kullanma imkanı bulduklarını, %30.9'u bazen kullanabildiklerini, %59.4'ü gibi bir çoğunluk ise bu imkandan yararlanamadıklarını belirtmişlerdir

Ankete katılan öğrencilerin %11.8'i derslerin çoğunlukla bilgisayar laboratuvarında işlendiğini, %38.9'u nadiren bu imkandan yararlanabildiklerini, %49.4'u ise bu imkandan hiç yararlanamadıkları görüşünü dile getirmişlerdir.

Kendilerine verilen ödev, proje vb. çalışmalarını bilgisayarda hazırlama sıklıklarının tespiti amacıyla sorulan önermeye, öğrencilerin %29.4'ü sık kullandıkları, %45.2'si bazen kullandıkları, %25.4'ü ise hiç kullanmadıkları cevabını vermişlerdir.

Tablo 6: Bilgi Teknolojisi Araçlarının Muhasebe Derslerinde Kullanım Sıklığının Değerlendirmesi

	Frekanslar			Toplam
	1	2	3	
Sınıfta multimedia kullanımı	252 (28,0)	404 (44,8)	245 (27,2)	901 (100,0)
Öğrencilere multimedia kullanma imkanı verilmesi	86 (9,7)	275 (30,9)	528 (59,4)	889 (100,0)
Derslerin bilgisayar laboratuvarında işlenmesi	105 (11,8)	347 (38,9)	441 (49,4)	893 (100,0)
Öğrencilerin ödevlerini bilgisayarda hazırlamaları	262 (29,4)	402 (45,2)	226 (25,4)	890 (100,0)
Öğretim elemanlarının ders notlarını hazırlarken internetten yararlanmaları	257 (30,2)	387 (45,5)	207 (24,3)	851 (100,0)
Öğretim elemanlarının derslerde sunum yazılımlarını kullanmaları	178 (20,7)	385 (44,7)	298 (34,6)	861 (100,0)
Öğretim elemanlarının derslerde veri analiz yazılımı kullanmaları	77 (9,2)	347 (41,4)	415 (49,5)	839 (100,0)
Öğretim elemanları ile iletişimde e-mail kullanımı	120 (13,9)	351 (40,6)	394 (45,5)	865 (100,0)
Uzaktan Eğitim	48 (5,7)	105 (12,5)	688 (81,8)	841 (100,0)
Konu ile ilgili film gösterimi	43 (5,1)	84 (10,0)	716 (84,9)	843 (100,0)
Diğer	2 (25,0)	1 (12,5)	5 (62,5)	8 (100,0)

1 Sık Kullanılıyor 2 Bazen Kullanılıyor 3 Hiç Kullanılmıyor

Not: Parantez içerisindeki değerler oranı temsil etmektedir

Öğrencilere gözlemlerine dayanarak öğretim elemanlarının ders notlarını hazırlarken internet kaynaklarından yararlanma dereceleri sorulduğunda, %30.2'si yoğun bir şekilde kullandıklarını, %45.5'i nadiren kullandıklarını, %24.3'ü ise hiç kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Anketi cevaplayan öğrencilerin öğretim elemanlarının derslerde sunum ve veri analiz programı kullanımları önermesine verdikleri cevaplara bakıldığında sırasıyla %20.7 ve %9.2'si sık kullandıklarını, %44.7 ve %41.4'ü nadiren kullandıklarını, %34.6 ve %49.5'i hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretim elemanlarıyla iletişimde e-mail kullanımına ilişkin sunulan önermeye öğrencilerin %13.9'u bu şekilde çok sık iletişim kurduklarını, %40.6'sı nadiren bu şekilde iletişim kurduklarını, %45.5'i ise bu aracı hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim yapan üniversitelerde örgün eğitim öğrencilerinin bu imkandan yararlanıp yararlanmadıklarını ve eğer yararlanıyor iseler yararlanma derecelerini tespit amacıyla sorulan önermeyi, öğrencilerin %5.7'si uzaktan eğitim olanaklarından sık yararlandıkları, %12.5'i bazen yararlandıkları, %81.8'i ise hiç yararlanmadıkları cevabını vermişlerdir.

Derste kullanılan görsel teknolojik araçların bir diğeri ise konu ile ilgili film gösterimidir. Bu imkandan hangi ölçüde yararlandıklarını tespit amacıyla sorulan önermeye ankete katılan öğrencilerin %5.1'i derslerde film gösteriminin sık kullanıldığı, %10'u nadiren kullanıldığı ve %84.9'u ise hiç kullanılmadığı şeklinde cevap vermişlerdir.

Buna göre öğrencilerin, öğretim elemanlarının bilgi teknolojisi araçlarını genel olarak kullandıkları düşüncesine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 7: Muhasebe Derslerinde Bilgi Teknolojisi Aracı Kullanımının Dersin Anlaşılmasına Etkisi

	Frekans	Oran	Kümülatif Oran
Kesinlikle kolaylaştırır	565	61,5	61,5
Kolaylaştırır	270	29,4	91,0
Biraz kolaylaştırır	67	7,3	98,3
Kolaylaştırmaz	8	0,9	99,1
Kesinlikle kolaylaştırmaz	8	0,9	100,0
Toplam	918	100,0	

“Muhasebe derslerinde bilgi teknolojisi araçları kullanımının dersin öğrenciler tarafından anlaşılmasına olan etkisi” sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %98.3'ü bilgi teknolojisi araçlarının ders sunumunda kullanımının dersleri anlamalarını kolaylaştıracağını düşündükleri şeklinde cevap vermişlerdir.

6. Sonuç ve Öneriler

Yeni iş çevresi, muhasebe meslek mensuplarına yeni görevler yüklemiş ve bu da muhasebe eğitiminin değişen iş koşullarına paralel bir değişim yaşamasını gerekli kılmıştır. Yeni iş çevresi muhasebe meslek mensuplarının klasik görevlerinin yanı sıra işletme yöneticisine çok yönlü danışmanlık hizmeti sunmalarını ve bilgi teknolojisi araçlarını etkin bir şekilde kullanmalarını gerekli kılmıştır.

Bu çalışma bilgi çağında üniversitelerimizin bu yeni iş çevresi ihtiyacını karşılayacak şekilde ders işleme tekniğini kullanıp kullanmadıklarını öğrenci değerlendirmesi ile belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Öğrenme sürecinde öğrencilerin pasif bilgi alıcılardan ziyade derse aktif katılımlarının sağlanması, derste olay çalışması yapılması, bu suretle ezberci eğitimden uygulamalı eğitime geçilmesi, bilgi teknolojisi araçlarından yararlanılması ve öğretim elemanı ile etkin iletişim kurulması muhasebe eğitiminde verimliliği artıracak ve muhasebe eğitiminin gelişimini sağlayacaktır.

Oysa yapılan çalışmada öğrencilerimizin %85.2'lik bir çoğunluğu derslerin çoğunlukla teorik işlendiğini, %80.7'lik bir çoğunluk ise derslerde olay çalışması gibi uygulamaların çok az yapıldığını belirtmişlerdir.

Bilindiği gibi olay çalışması öğrencinin teorik bilgiyi gerçek hayat ile bütünleştirmesine yardımcı olarak öğrencinin muhakeme, analitik düşünme ve yorum gücünü geliştirmektedir. Bunun önemini öğrenciler muhasebe eğitiminin gelişimi için yapılması gereken uygulamalara verdikleri cevapla ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin %98.6'lık çoğunluğu aktif eğitim öğretimin, %99.3'lük çoğunluğu ise uygulamalı eğitimin gerçekleşmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %45.3'ü gibi gözardı edilemeyecek bir çoğunluğu üniversitelerinde verilen muhasebe eğitimini olması gerekenden düşük düzeyde bulduklarını ifade etmişlerdir. Bunun nedenlerinin detaylı bir şekilde belirlenerek gereken düzenlemelerin en kısa sürede yapılması gerekmektedir. Derste öğretim elemanı ile iletişim kurulması öğrencinin derse aktif katılımını artıracak, derse ilgi duymasını ve dersi öğrenmesini sağlayacaktır. Oysa yapılan çalışmada öğrencilerin %53.2'si gibi bir çoğunluğu derste öğretim elemanı ile iletişim kurulamamasını muhasebe eğitiminin bir eksikliği olarak belirtmişlerdir.

Görerek, yaparak ve sunarak öğrenme etkin öğrenme yöntemleridir. Derslerde öğretim elemanlarının multimedia aracı kullanmaları görerek öğrenmeye, öğrencilere bilgisayarda ödev hazırlatılıp multimedia araçlarıyla sunum yapmalarının sağlanması yaparak ve sunarak öğrenmelerine yardımcı olacaktır.

Üniversitelerimizde muhasebe eğitiminde derslerde bilgi teknolojisi kullanımı, sadece bilgileri yansıtma ve öğrencilerin oradan takibi şeklinde değil de öğrenciye düşünme, tartışma ve kullanma imkanı verecek şekilde, eğitimin etkinliğini artıracak bir araç olarak gerçekleştirilmelidir.

Çalışmamızda öğrencilerin % 72.8'i gibi bir çoğunluğu öğretim elemanlarının derste multimedia aracı kullandıklarını ama kendilerine (%59.4'ü) kullanma imkanı verilmediğini belirtmişlerdir. Üniversitelerimizde eğitim daha çok teorik olarak verilmekte ve öğrenciler aktif eğitimin önemine dikkati çekmektedirler. 1995 yılında dokuz eylül üniversitesinde yapılan bir çalışmada da derslerin teorik

işlendiği belirtilmiştir. Aradan geçen 10 yıl gibi bir sürede muhasebe eğitiminde ders işleme şeklinin pek değişmediği söylenebilir. Öğretim elemanlarımızın azımsanmayacak bir çoğunluğu derste multimedia araçlarını kullanmaktadırlar. Ancak yalnızca hocanın derste sunumunda bu araçları kullanması tek başına yeterli olmamakta, öğrencilere de bu araçları kullanma imkanının çok fazla verilmemiş olması gençlerimizden yeni iş ortamına hazırlanmasında bir eksiklik olarak ortaya çıkacaktır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda, bu çalışma ile tespit edilen durumların ayrı ayrı detaylı incelemeleri ve hipotez olarak test edilmeleri suretiyle daha belirgin sonuçlara ulaşılabilir.

Kaynaklar

Boyd, D.T., Sanithia C. Boyd ve William L.Boyd, Changes in Accounting Education: Improving Principles Content for Beter Understanding, Journal of Education For Business, September/October 2000.

Çürük, T., Zeki Doğan, Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyleri Konusunda İşletmelerin Üniversitelerden Taleplerinin Tepsitine İlişkin Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, 2002.

Demirkan, Ş., Muhasebe Eğitim Yöntemleri, XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Muhasebe Eğitiminde Yeni Ufuklar, 23-27 Mayıs 2001.

Bilginer, N., Lisans Düzeyindeki Muhasebe Eğitiminde Bir Motivasyon Aracı Olarak Sunum Kalitesinin Etkileri", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 1, Sayı 3, Eylül 1999.

Karaağaç, M., Mesleki Eğitim ve Teknoloji Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara Nisan 2002.

Karacaer, S., Ayşegül Taş, Muhasebe Eğitiminde Kalite Çalışmaları: Muhasebe Dersi Değerlendirmesi Üzerine Bir Uygulama, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, Haziran 2004.

Karakaya, M., Küreselleşmede Bilişim Teknolojisinin Rolü ve Muhasebe Eğitiminin Önemi, Türkiye XIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, İzmir 1993.

Karapınar, A., Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Muhasebe Eğitimi ve Ülkemiz Muhasebe Eğitimi ile Karşılaştırılması, XX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Muhasebe Eğitiminde Yeni Ufuklar, 23-27 Mayıs 2001.

Kızıl, A., Olması Gereken Muhasebe Eğitimi ve Yeni Bir Yaklaşım, Türkiye XXII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Muhasebe-Eğitim: Eğilim ve Etkileşimler, 21-25 Mayıs 2003.

Russell, A. K., Carl S. Smith, It's Time for a New Curriculum, Strategic Finance, December 2003.

Şimşek, N., Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı, Anıl Matbaa ve Cilt Evi, Ankara 1997.

Tennent, B., Karen Windeknecht ve Jo Kehoe, Teaching With Technology: value-added innovation or necessity?, Campus-Wide Information Systems, Vol 21, No 4, 2004.